

Oostvaardersplassen is doorslaand succes

— Hans van den Bos

In het augustus/septembernummer van dit blad hebben Bas Worm en Rob van Baarle een prikkelend artikel geschreven over de grote grazers in de Oostvaardersplassen. Zij constateren terecht dat in de discussie over het beheer van dit gebied allerlei ethische en ecologische vragen door elkaar heen spelen.

Aan de vooravond van een nieuwe winter - de eerste sneeuw is alweer gevallen - beargumenteert beheerder Staatsbosbeheer dat er momenteel met de draagkracht weinig mis is, maar dat het met het draagvlak inderdaad beter zou kunnen. Dit artikel gaat in op het maatschappelijk draagvlak. Het artikel van Vera behandelt de ecologische draagkracht en volgt hierna.

Nadat in 1968 Zuidelijk Flevoland was drooggemalen, bleef het natste deel langs de Oostvaardersdijk lang ongebruikt. De natuur greep haar kans. Er ontstond spontaan een moeras met plassen, rietvelden en wilgenbossen. Daar kwamen al snel grauwe ganzen op af. Het gebied bleek een ideale ruiplaats voor tienduizenden dieren. Verrassend was dat de ganzen in staat bleken om het rietmoeras niet volledig dicht te laten groeien. Vele andere moerasvogels profiteerden van de ganzenbegrazing. Mede door deze sleutelrol van de grauwe gans functioneerde dit moerasgebied al gauw als kraamkamer voor bijzondere moerasvogels zoals bruine kiekendief, baardmannetje, lepelaar, aalscholver en verschillende reigers. Het geboorteoverschot was tot in het buitenland merkbaar. Door een effectieve lobby van vooruitziende natuurbeschermers kreeg dit waardevolle natuurgebied in 1986 de status van Staatsnatuurmonument.

Grote grazers maken het systeem compleet
In de loop der tijd zijn er nieuwe, droge stuk-

ken bij de Oostvaardersplassen getrokken. Hier zijn grote grazers uitgezet. Elk met een eigen taak. Heckrunderen en konikpaarden houden het gras kort. Edelherten eten de struiken. Zo voorkomen ze dat de open vlakte weer bos wordt en zorgen voor een ideaal voedselgebied voor ganzen. Daarmee is het een compleet ecosysteem geworden, dat rust en ruimte creëert voor ruiende, broedende als ook voor foeragerende ganzen. Opnieuw een verrassing, want tot deze 'ontdekking' werd in Nederland vreemd genoeg aangenomen dat ganzen alleen foerageerden op boerenland.

De Oostvaardersplassen hebben aangetoond dat met voldoende oppervlakte en met de juiste randvoorwaarden natuurlijke processen tot iets waardevols kunnen leiden. Ook in Nederland! Blijkbaar zijn er naast de gebieden die we met flinke beheersinspanningen beheren, alternatieven om de natuurlijke kwaliteiten van een landschap in stand te houden en te ontwikkelen: benutten van natuurlijke processen. Het ruimte bieden aan natuurlijke processen - daar waar dat kan - is al enige tijd een belangrijk

spoor binnen het Nederlandse natuurbeleid. In tegenstelling tot wat critici ventileren is het draagvlak voor deze vorm van natuurbeheer breed.

Uit landelijk onderzoek dat is uitgevoerd voor de totstandkoming van het huidige natuurbeleid kwam dat grootschalige robuuste natuur, natuur die op eigen benen staat, ook tegemoet komt aan mensenwensen. Onderzoek uit 2005 onder omwonenden en recreanten in de Oostvaardersplassen heeft dat nog eens bevestigd. De Oostvaardersplassen voegt wat toe

aan het leefmilieu van Nederland. Nederland wordt rijker met de Oostvaardersplassen. Het overgrote deel van de bezoekers is laaiend enthousiast over wat zij hier zien en beleven. Vergelijkingen met wildparken in Afrika en Noord-Amerika, of met de populaire tv-zender National Geographic worden al snel gemaakt. Dat dieren na een mooi leven in hun leefgebied sterven, is voor de meesten vanzelfsprekend. De interesse en waardering voor het beheer van het gebied is internationaal. Niet voor niets heeft de Raad van Europa de Oostvaardersplassen het Europees diploma voor excellent natuurbeheer toegekend.

Boerderijdieren of wilde natuur?

Wat ecologen beschouwen als een succes, voelen tegenstanders als een bedreiging. Op de Veluwe wordt bijvoorbeeld een andere beheersvorm uitgevoerd. De grofwildjacht is daar een sociaal-economisch en cultureel onderdeel van het gebied. De maatschappelijke noodzaak om te jagen staat echter al langer ter discussie. Indien in de Oostvaardersplassen wordt aange- toond dat jacht in dat beheersmodel niet nodig is, zal de publieke aandacht zich kunnen richten op de Veluwe. Dat kan maatschappelijk tot

waar de hele discussie om draait. Het heeft alles met onze eigen emotie te maken, en niets met ecologie.

Voor Staatsbosbeheer zijn de Veluwe, de Achterhoek en de Oostvaardersplassen verschillende gebieden met een verschillend beheer. Het 'Oostvaardersplassenmodel' wordt niet overal toepast, net zo min als het 'Veluwemodel'. En op de Sallandse Heuvelrug doen we het weer anders. Kortom in het natuur- en landschapsbeheer is ruimte voor een scala aan beheersstrategieën: van cultuurnatuur

hebben een verschillende referentie.

In de Tweede Kamer heeft het CDA een advies gevraagd aan de Raad van Dierenaangelegenheden over het beheer van de Oostvaardersplassen. Hiermee geven zij eigenlijk aan dat ze de Oostvaardersplassen als een grote boerderij beschouwen. De minister heeft daarnaast een advies gevraagd aan de Raad voor het Landelijke Gebied, waarbij de Oostvaardersplassen wordt beschouwd als natuurgebied. Zoals eigenlijk ook al verwacht kon worden ligt de inhoud van de adviezen ver uiteen. Waar de een het huidige beheersmodel herbevestigt als beste alternatief, ook vanuit dierenwelzijn, kiest de ander voor een actiever beheer, inclusief vleesproductie, jacht en geboorteregulatie.

Om uit de impasse te komen is er nu een internationale evaluatiecommissie aangewezen voor onderzoek naar de Oostvaardersplassen, onder voorzitterschap van oud-staatssecretaris van Natuur, Gabor. Medio 2006 brengt de commissie een advies uit.

Van patstelling naar samenwerking

De discussie over het beheer van de Oostvaardersplassen wordt vooral gevoerd in de Tweede Kamer en in de media. Deze discussie is vrij dogmatisch. In plaats van een open discussie op grond van feiten, lijkt er eerder sprake van geloofsbelijdenis van elkaar concurrerende visies.

Vanuit de huidige ecologische inzichten en dierenwelzijn vindt Staatsbosbeheer het huidige beheersmodel optimaal. Staatsbosbeheer beschouwt de Oostvaardersplassen als een natuurgebied, zoals dat ook verankerd is in de huidige wet- en regelgeving. Maar we zijn ook pragmatisch en we willen graag tot goede oplossingen komen voor mens, plant en dier. Staatsbosbeheer heeft in 2005 een uitgebreide evaluatie laten uitvoeren van het beheer in de Oostvaardersplassen. De resultaten daarvan zullen binnenkort uitkomen. Daarnaast wordt druk overlegd met belanghebbenden rond de Oostvaardersplassen. De uitdaging voor Staatsbosbeheer ligt erin om op basis van de resultaten van de evaluatie en samen met betrokkenen, van boer tot bestuurder, te komen tot werkbare oplossingen. Want naast draagkracht hechten wij als maatschappelijke organisatie ook aan draagvlak. ♦

Hans van den Bos is senior communicatieadviseur bij Staatsbosbeheer
h.bos@staatsbosbeheer.nl

gevolg hebben dat de grofwildjacht in dezelfde positie komt als de vossenjacht in Engeland. Met de Oostvaardersplassen wordt aangetoond dat naast cultuurhistorische landschappen - waarin agrarische werkmethoden worden gebruikt - er ook natuurlijke landschappen mogelijk zijn. Daarmee is er geen automatische koppeling tussen de agrarische sector en het behouden en ontwikkelen van landschappen. De discussie over het beheer van de Oostvaardersplassen spitst zich vooral toe op de omgang met de grotere zoogdieren. Concreet: zien wij deze dieren als boerderijdieren of als wilde natuur? Dit is de kernvraag

tot procesnatuur, en alles wat daar tussen ligt. Dit inzicht wordt ook breed gedragen en gestimuleerd in rijks- en provinciaal natuurbeleid.

De Oostvaardersplassen in de Tweede Kamer

De Oostvaardersplassen is in 2005 tweemaal besproken in de Tweede Kamer, naar aanleiding van de wintersterfte als gevolg van een late vorstperiode in maart. Minister Veerman onderschrijft het beleid van de Oostvaardersplassen. Volgens hem gaat het hier om een discussie over referentiekaders. De Oostvaardersplassen (natuurlijk beheer) en de Veluwe (jacht) kunnen volgens zijn zeggen naast elkaar bestaan en